

Eric Berne

Sex v lidském milování

Eric Berne

Sex v lidském milování

Původní anglické vydání:

Sex in Human Loving

Copyright © Estate of Eric Berne

First published in USA by Simon & Schuster, 1970

České vydání:

Translation © Rani Tolimat, 2017

© Portál, s. r. o., Praha 2017

ISBN 978-80-262-1208-9

Obsah

Předmluva k českému vydání	9
Úvod: jak se mluví o sexu	11
<i>Sex má šťávu</i>	11
<i>Pár chladných a suchých slov</i>	12
<i>Pár vřelých a šťavnatých slov</i>	13
<i>Neslušné výrazy</i>	14
<i>Bližší pohled na obscénní výrazivo</i>	15
<i>Odpadkový koš</i>	19
<i>Zk*rvysyni</i>	20
<i>Obscénnost pro zábavu</i>	21
<i>Obscénní výrazivo a láska</i>	23
<i>Sexuální výchova pro začátečníky</i>	24
<i>Sexuální výchova pro středně pokročilé</i>	25
<i>Sexuální výchova pro pokročilé</i>	27
<i>Sexuální výchova pro dospělé Američany</i>	29
<i>Standardní sexuální slovní zásoba</i>	30

Část 1

Sex a sexuální orgány	33
1 Proč potřebujeme sex	34
<i>Úvod</i>	34
<i>Co je to sex?</i>	35
<i>K čemu to ale celé je?</i>	37
<i>Účel sexu</i>	40
<i>Sex a věda</i>	43

	<i>Sex a náboženství</i>	44
2	Sexuální akt	47
	<i>Mužské a ženské pohlavní orgány</i>	47
	<i>Jak to začíná</i>	48
	<i>Mužská síla</i>	52
	<i>Ženská síla</i>	57
	<i>Orgasmus</i>	59
	<i>Psychologie sexu</i>	60
	<i>Biologie sexu</i>	63
3	Využití pohlavních orgánů	70
	<i>Úvod</i>	70
	<i>Využití penisu</i>	70
	<i>Využití vagíny</i>	73
	<i>Pohlavní orgány a nakládání s časem</i>	75
	<i>Využití orgasmu</i>	77
	<i>Sexuální úchylky</i>	80

Část 2

	Sex a lidé	83
4	Typy lidských vztahů	84
	<i>Lidská nátura</i>	84
	<i>Vztahový diagram</i>	87
	<i>Známosti</i>	89
	<i>Spolupracovníci</i>	90
	<i>Členové výboru</i>	92
	<i>Respekt</i>	95
	<i>Obdiv</i>	99
	<i>Náklonnost</i>	101
	<i>Spouštěč</i>	104
	<i>Chlípnost</i>	113
	<i>Společníci</i>	114
	<i>Přátelé</i>	115
	<i>Intimní známost</i>	117
	<i>Láska</i>	121
	<i>Klasifikace vztahů</i>	122
	<i>Manželství</i>	127

	<i>Formální vztahy</i>	128
5	Sexuální hry	133
	<i>Úvod: Svět se zbláznil</i>	133
	<i>Rodičovské naprogramování</i>	136
	<i>Typy scénářů</i>	141
	<i>Hrátky přírody</i>	148
	<i>Co je to hra?</i>	153
	<i>Vybrané sexuální hry</i>	159
	<i>Proč si lidé hrají</i>	168
	<i>Iluze samostatnosti</i>	171
6	Sex a zdraví aneb intimita jako prevence	178
	<i>Úvod</i>	178
	<i>Fyzický kontakt a tělesné zdraví</i>	179
	<i>Šest typů hladu</i>	182
	<i>Sex a etika</i>	187
	<i>Sex a estetika</i>	189
	<i>Sex a intimita</i>	191
	<i>Sex a manželství</i>	193
	<i>Sex a výzkum</i>	194
	<i>Sex a zdraví</i>	195

Část 3

	Dohra	209
7	Otázky a odpovědi	210
8	Světáci	221
	<i>Láska a manželství</i>	221
	<i>Krátká moudra</i>	227
	<i>Smutná moudra</i>	231
	<i>Slovo závěrem</i>	232

	Klasifikace lidských vztahů	233
	<i>Úvod</i>	233
	<i>Typy vztahů</i>	234
	<i>Diskuse</i>	243

	Seznam obrázků	247

Věnování

Všem, kdo byli celé ty roky mými přáteli,
s láskou, vděčností a uznáním.

Předmluva k českému vydání

Knížka, již právě otvíráte, vznikla na konci šedesátých let minulého století na základě přednášek o psychologii sexu, které v dubnu a květnu 1966 proslovil její autor Eric Berne na Kalifornské univerzitě. Už díky tématu, jímž je sex a sexuální chování a také lidské milování, se vám do rukou dostává velmi živé čtení, ve kterém o vtip a zajímavé historky není nouze. Eric Berne vychází nejen z poznatků o sexuálním chování, které měl nebo zformoval, ale pochopitelně pracuje s dospělým, dítětem a rodičem, což jsou podle transakční analýzy, již Berne vytvořil, tři osoby, které se v nás perou, dohadují a snaží se ovlivnit naše chování. Když jsme rodičem, chodíme se vztyčeným ukazovákem a jsme přísní, jsme-li zrovna dítětem, moc nepřemýšlíme o důsledcích svého chování a do věcí se vrháme po hlavě. A jako dospělí jsme prostě dospělí, chováme se zrale a jsme si vědomi toho, co zamýšlíme, a nekáráme jen proto, že k tomu zrovna máme příležitost.

Berneho Sex v lidském milování si užijete především tehdy, když si nebudete lámat hlavu s místy nekonvenčním přístupem autora, a to nejen k tématu, ale i k faktům. Možná by na této knize mělo být podobné varování, jaké najdete třeba na mikrovlnce, abyste věděli, že když se vaše kočka vrátí z nočního lovu celá zmáčená, měli byste ji vysušit ručníkem a ne v troubě, jinak vám už nikdy žádnou ulovenou myšku nedonese. S touto knížkou se to má podobně. Pokud budete brát vážně každý biologický nebo

historický fakt, zaseknete se a čtení si neužijete, bonus v podobě impulsu ke svobodnému a tvořivému přemýšlení o sexu, který je motorem lidského bytí, se nedostaví. Také se nenechte odradit jistou dobovostí některých reálií. Berneho vyprávění o rozmnožování kura domácího či koljušky nebo poznatky o sociálních pracovnicích, které nejvíce pohorší, pokud při hovoru s nimi máte v ústech žvýkačku, či jeho zmínky o americkém právu či sexuální výchově dětí a dospívajících nechť vám nejsou bernou mincí. Eric Berne díky své fantazii a nekonvenčnosti opatřil tuto knihu mimo jiné i reáliemi, jejichž jedinou funkcí je být kulisou, která má podpořit jeho teorii, jak sám připouští.

Přes jistou nepřesnost některých reálií a také určitou dobovost je Berneho kniha podivuhodně nadčasová. Ostatně stejně jako láska a sex, které lidstvo provázejí od jeho počátku a které tu s námi setrvají, dokud budeme existovat. I v lásce a sexu tedy dovolme dítěti v nás, aby se občas nadchlo a bezhlavě se vrhalo do dobrodružství, nezlobme se na rodiče, který tu a tam vytasí ukazovák, a snažme se být dospělým dospělým.

Marie Těthalová, editorka knihy

Úvod: jak se mluví o sexu

Sex má šťávu

Sex není zrovna snadné téma na psaní – má totiž šťávu. A kde je šťáva, tam to vždycky trochu lepí, případně to bývá kluzké a nestabilní. Když to člověk nebere na vědomí, nevyhnutelně se při těch hovorech trochu namočí. Znal jsem jednu básnířku, která o sexu dokázala psát nádherně, ale její slova nikoho nezasáhla, tak jí povídám: „Podle mě je chyba popisovat ty šťavnaté pocity suchou řečí.“ Začala tedy používat mnohem šťavnatější jazyk, jenže na to jsem jí zase řekl: „Ani takhle to moc nefunguje. Chce to slova, na která se lidem přilepí myšlenky.“ To se jí líbilo a na oplátku mi vyprávěla o těhotné ženě, která sedí u okna a myslí na černého hada. Nejsem žena, a tak jsem to vůbec nepochopil, ale znělo to hezky. Znělo to lépe, než kdyby si ta nastávající maminka hlídala každé slovo a líčila, jak doufá, že bude mít hodně mléka a zvládne dlouho kojit své mimino. Připomnělo mi to starou historku o jedné dámě, která byla natolik jemnocitná, že se jí některá slova těžko vyslovovala, třeba ocas nebo koza. Jednou údajně dokonce pronesla něco o „vejcích v pytlíku“.

Pro začátek bychom si tedy měli ujasnit slovník a dohodnout se, jaká slova nejlépe a nejpohodlněji popíší to, o čem bude řeč.

Pár chladných a suchých slov

Když lidé mluví o sexu, používají většinou výrazy jako konjugace (pro nižší živočišné druhy) nebo páření (u běžných zvířat). U lidí hovoříme o pohlavním styku. Vědecké označení zní koitus. Před publikem, zejména při nedělním kázání, je možné hovořit o tělesném sblížení nebo splynutí. V podstatě lze používat všechny uvedené termíny, s výjimkou pohlavního styku ovšem. O tom se nemluví, místo toho je zapotřebí komunikovat. Komunikace bývá poměrně náročná, některé lidi (mě nevyjímaje) z ní bolí hlava, takže je lepší normálně mluvit, pokud vám to okolí umožní. Hlava vás může bolet dokonce jen z toho, když sledujete ostatní, jak komunikují navzájem, zvlášť když nemají tušení, o čem to komunikují a s kým. Komunikace zkrátka a dobře dělává občas neplechu a lidé, co se do ní pouštějí, by se měli dřív nebo později naučit spolu normálně mluvit, mají-li spolu vyjít. Nejhorší typ komunikace se nazývá souvislý dialog – ten působí nejen bolest hlavy, ale v některých případech i chronické žaludeční problémy. Ale pozor, někdy se stává, že spolu účastníci souvislého dialogu začnou normálně mluvit a rázem je po problému. I můj cynický kamarád doktor Horseley nabádá příliš vzdělané páry, co si spolu nerozumí, aby přestaly komunikovat a začaly si povídat.

Se všemi těmi výše uvedenými slovy je jedna potíž. Znějí chladně, suchopárně a sterilně, i když to ve skutečnosti není pravda. Když se řekne konjugace, představí si člověk něco jako rozdělování ohně křesáním. Páření, to už zní lechtivěji, ale zároveň trochu odpudivě, a koitus, to je prostě slizké a lepivé, jako když se v teniskách snažíte projít louží melasy. Pohlavní styk je vhodné sousloví pro veřejné užití v mluveném projevu či textu, ale zase zní příliš seriózně a málo zábavně. Vhodným synonymem, aby člověk pořád nepoužíval stejné výrazy, je sexuální akt.

O mnoho lepší to není ani se slovy popisujícími výsledek všech těchto aktivit. Když se řekne sexuální uspokojení, představíme si něco, co pánům nahrazuje pořádný kus steaku a dámám tvarohový

koláč. Ještě horší je hovořit o ventilu. Člověku hned vytane v myslí součástka nějakého stroje, kterou je jednou za čas potřeba vyměnit a není to nic příjemného. Kdysi bývalo dobrým slovem vyvrcholení, než ho ovšem novináři začali zneužívat v takové míře, že nás dnes při něm napadne spíš něco z politiky nebo ze sportu. V psaném textu je podle mě nejlepší hovořit o orgasmu.

Svůj vlastní slovník mají právníci, ten nám ale moc nepomůže. Jejich nejoblíbenějšími termíny jsou sexuální styky a cizoložství, vesměs v negativním, obviňujícím smyslu. Právnický vůbec nezajímá, jestli je sex zábava nebo ne. Zajímají je skutečnosti a důkazy, za které musí zákonitě někdo dobře zaplatit. A cena se nemění, ať už je daná činnost zábavná, nebo je to naopak největší otrava pod sluncem. Nuda vám nevynese žádnou slevu a za extázi se naopak nic nepříplácí. Právníci mají i jiná oblíbená slova, třeba zločiny proti přírodě, ačkoli příroda nikdy žádné žaloby nepodávala. V právnickém slovníku taky neexistuje žádné slušné obnažování. Veškeré obnažování je považováno za neslušné, pokud se neprokáže opak. To zní v přímém rozporu s ústavní zásadou, že je každý nevinný, dokud se neprokáže jeho vina, a co není zakázáno, je povoleno. Právníci po celém světě se také do krve hádají, co to vlastně znamená nemravnost. K tomu se ještě dostaneme.

Nejhorší na všech těchto termínech a frázích je, že odvádějí pozornost od podstaty věci, kterou je chtíč, potěšení a opojení. A právě proto znějí tak chladně, suše a sterilně.

Pár vřelých a šťavnatých slov

Soulož není špatná, ale pořád zní přece jen až příliš neutrálně a technicky. Patrně nejlidštějším a nejméně vulgárním označením sexuálních aktivit je milování. Má v sobě vřelost, vláhu a plodnost, navíc v něm zaznívá slib něčeho trvalejšího než jen samotného fyzického aktu. Nikdo neví, co se po rozednění děje s lidmi, kteří

kopulují, mají koitus nebo pohlavní styk. Zato lidé, co se milují, si většinou dají společnou snídani, a právě proto mají tenhle termín v oblibě především dámy. Pánové už bohužel o něco méně, dokonce i ti, kteří proti společné snídani nic nemají.

Dalším vřelým a šťavnatým slovem je „udělat se“. Nezní zrovna originálně, zato je v něm akce a jistý řemeslný fortel. Někdo místo toho raději používá čistě existenciální „být“ (hlavně v budoucím čase: už budu).

Neslušné výrazy

O neslušných výrazech se lze bez jakýchkoli problémů bavit ve vši slušnosti, podle mě je to jen dobře. A ani je kvůli tomu nemusíme vypisovat naplno – bohatě stačí vytečkované nebo jinak mírně zašifrované podoby a lidská představivost už se postará o zbytek. Když napíšeme m*dat, šu..t, p*chat, p#ča nebo č...k, je každému vše hned jasné.

Patrně nejšťavnatější z nich je sloveso m*dat – má v sobě veškerou živočišnost, průraznost a jedinečnou vůni sexuálního aktu. Samozřejmě v tom hraje velkou roli ono drnčivé a navíc slabikotvorné r. Ostatní synonymní výrazy zdaleka takhle razantně neznejí, byť třeba zmíněné šu..t má také něco do sebe, konkrétně mazlivě znějící šeplavou souhlásku. Obě slovesa jsou slovanského původu a v jiných příbuzných jazycích se občas dodnes používají v původních významech, tedy hýbat se, resp. hledat. To bývá častým zdrojem vtipných situací.

Třetí uvedený výraz, p*chat, má zase leccos společného s výrazy, které se pro sexuální aktivity používají v jiných jazycích (anglické fuck, německé ficken). Ve všech případech tento výraz označuje určitý typ pohybu – ficken je prostě bušit. Přirozeně se jedná o jednu z hlavních charakteristik sexuálního styku, o tom také ještě bude řeč.

Mezi m*dáním nebo š..áním na jedné straně a p*cháním na druhé je ještě jeden podstatný rozdíl – to první je párová aktivita, to druhé v podstatě jednostranná činnost. „Moc ráda si zaš..ám, ale nemusím kluky, co si jen chtějí zap*chat, aby si užili,“ prohlásila kdysi jedna moc milá a chytrá slečna jménem Amaryllis. Ve slově m*dat či š..at se neozývá žádná agrese a dobývání, jde o akt konaný po vzájemné dohodě. Děláte to s někým, ne někomu. V podstatě se jedná o obscénní ekvivalent milování.

O výrazech jako p#ča, č...k a o spoustě jejich dalších synonym se nemusíme bavit vůbec – jde o čisté vulgarismy, které nemají žádnou další funkci. Standardní korektní termíny jsou výmluvné dost. Když se řekne penis, většina lidí si představí cosi titěrného, co není nijak impozantní, byť to může působit roztomile, hlavně máte-li doma malé kluky. Každopádně jde o orgán v klidovém stavu. Při erekci je výstižnější výraz falus, ačkoli působí vyumělkovaně a asi i málo šťavnatě. Ženský orgán je prostě vagina – v tom slově je stejná vřelost jako v p#če nebo k..dě, byť to tolik nebřinkne. Největší potíž u žen je s vnějšími genitáliemi, kterým anatomové říkají vulva. To není zrovna slovo pro každodenní použití, až příliš se v něm ozývá lékařská ordinace. Jenže hovorový a přitom slušný termín nemáme, tak prostě zůstaneme u genitálií.

Ve slovnících, především slangových, najdeme výrazů ještě mnohem víc, ale výše uvedený výčet by měl pro běžné použití stačit.

Bližší pohled na obscénní výrazivo

Teď vysvětlím, proč se neslušným čili obscénním výrazům hodlám vyhýbat. Samotné slovo „obscénní“ má v sobě jasný negativní kontext. Obscénní materiály se většinou dělí na dva hlavní typy, na pornografii a skatologii. Pornografie se týká zejména ložnicových scén, podstatou skatologie je fekální výrazivo a tematika. Některé lidi uráží jak pornografie, tak skatologie, jiným vadí jen

jeden z žánrů a druhý ne. Mohlo by se z toho zdát, že se obscénní tematika řídí nějakým uměle vytvořeným soupisem pravidel, ale tohle zdání klame. Ve skutečnosti je v tom podstatně hlubší psychologický význam.

Každé slovo, které stojí za vyslovení, vyvolává nějaký obraz v mysli toho, kdo slovo říká, i toho, kdo ho slyší. Tyhle obrazy nejsou vždy úplně jednoznačné, s trochou snahy je lze ovšem z hloubi mysli vylovit. Většina slov vyvolává nemastné neslané obrazy s nepřiliš povedenými tvary, které se časem rozplývají na nedefinovatelném pozadí, pokud nejsou vysloveně důvěrně známé. Proto si jich během hovoru málokdy všímáme. Můžeme jim říkat dospělé nebo stínové obrazy. Jiná slova ovšem vyvolávají mnohem silnější a živější vizuální asociace. V takovém případě jde o relikty z dětství a říká se jim dětské nebo primární obrazy¹. Díky tomu, že jsou tak barevné a bohaté na detaily, budí silné emocionální reakce. Někdy jejich krása bere dech, jako když člověk kouří marihuanu nebo bere LSD. Jindy jsou naopak odpudivé – a právě ty nás nyní zajímají nejvíce, umožňují nám totiž definovat obscénnost z psychologického hlediska. Slovo se stává obscénním, vyvolává-li primární a odpudivý obraz. Děje se tak proto, že obraz a skutečnost, kterou obraz představuje, byly živé a odpudivé v dětství. Běžným příkladem je třeba nepříjemný zápach exkrementů při splachování záchodu. Související obraz si tuhle sílu zachová i do dalších let.² Tahle definice obscénnosti není založená na umělých pravidlech vytvořených zlovolnými úřady usilujícími okleštit svobodu slova – stojí za ní struktura lidské nervové soustavy a její vlastní hluboká psychologie.

Stojí-li za vnímáním obscénnosti hluboké a univerzální psychologické faktory z dětství, pak zákonitě mohou mít takovou sílu pouze dětská slova. Pokud se člověk naučí nějaký jazyk později, dejme tomu v šesti letech a dále, už pro něj tento jazyk obscénnosti neobsahuje, protože příslušná slova neslyšel v raném věku. Proto také můžeme běžně číst a vyslovovat pojmy jako merde, Scheisse, fourrer, vögels, cul nebo Schwanz bez jakýchkoli rozpaků či

ostychu – sice moc dobře víme, co znamenají, ale zároveň s nimi nejsou spojené žádné primární obrazy a v mysli zůstávají jen v abstraktní podobě. Zvládne-li ovšem člověk nový jazyk do té míry, že v něm začne myslet, mohou některá slova časem proniknout i do primární vrstvy a tudíž se z nich stanou obscénnosti.

Takové postřehy svědčí o tom, že je obscénnost v okolním prostředí stálým a neměnným jevem, ovšem slova vyvolávající obscénní reakce jsou otázkou volby či náhody. Souvisí to s vůněmi a chutěmi, a také s kluzkým, nestabilním povrchem. Obscénní slova bývají v primárních obrazech často spojená s pocitem nestability. V určitých zvláštních případech se z úplně nevinných a neutrálních slov mohou stát těžké obscénnosti v důsledku dětských zážitků, kdy se tyto obrazy formují.

Nová generace tak může staré obscénní výrazy vnímat jako neutrální, ovšem jejich děti si zase vytvoří nová obscénní slova. Takhle se kdysi v obscénní měnila úplně normální slova (např. prase), případně se z raritních slovních spojení stávaly ustálené výrazy (zk*rvysyn). Lze si představit, že by děti vyrůstaly zcela bez obscénních reakcí, ale není to moc pravděpodobné vzhledem ke struktuře lidského nervového systému. Podle mě by bylo hodně těžké odnaučit lidi úlevě, která se většinou dostaví při opuštění veřejného záchodku.

Šoková hodnota obscénních výrazů, případně úleva, kterou způsobí, použijeme-li je za tímto účelem, nebo jejich erotická hodnota, pokud mají fungovat jako stimulační prostředky, to vše pochází nejen z jejich neslušnosti, ale také z aroma, které kolem sebe šíří. Nejhorší výrazy jsou ty, které jsou cítit nejvýrazněji – m*dat, p#ča, h..no. Nejslabší jsou pak odborné a literární výrazy, vzdálené původním primárním obrazům a zcela zbavené jakýchkoli pachů. Pro neurologa a psychologa je to fascinující fenomén, úzce související se strukturou mozku a mysli – vztah mezi pachem, obrazy, slovy a sociální aktivitou na jedné straně a emocionálním šokem, úlevou či stimulací na druhé.

Vzhledem k těmto psychologickým poučkám není respekt k síle obscénnosti jen dávným pozůstatkem starého způsobu myšlení. Jde spíše o jeden z aspektů způsobu života, v němž ze všeho nejvíc záleží na půvabu. Teď mám na mysli jak půvabné pohyby, tak i půvab spočívající v jedinečných okamžicích samoty nebo naopak pospolitosti. Dobře to chápou tanečníci, řečníci i studenti zenu a dalších východních nauk. Znamená to šarmantně hovořit a zároveň dělat z každé prožité chvíle umělecké dílo. Vyžaduje to vzhled a chování, díky němuž je každý rok lepší než ten předchozí. A také to znamená, že celý život, plný přátelství i nepřátelství, intimity a konfrontací, pohody i tragédií, dostane přinejmenším šanci skončit s určitým pocitem celistvosti a noblesy. Pro mě je půvab synonymem úrovně a rezervovanosti, opak přehánění a disharmonie v řeči, baletu, malbě a tak dále.

Poznat ošklivost a nebát se jí pohledět do tváře ještě neznamená ji přijmout. Každý má svou vlastní představu o kráse, nemá smysl se tudíž snažit krásu slovně definovat. Ale přinejmenším můžeme říci, co krása není. Podle mě existuje jedna, opravdu jen jedna univerzální zásada estetiky – univerzální, protože se z ní stal dědičný biologický rys v evoluci lidského druhu. Krása může existovat i tam, kde to smrdí, ale smrad nemůže být její příčinou. A o smradu máme všichni celkem jasnou představu. Smrad se line z h..na cizího člověka, nasáváme ho do sebe každým nádechem, aniž bychom o to stáli. Zato s kamarády je to přesně naopak. Jak jednou prohlásila Amaryllis: „Kamarád je člověk, jehož h..na a p*dy nesmrdí, a když chč##e, zní to jako hudba. Když to na vás zkusí někdo cizí, máte akorát chuť ho nakopnout do p*dele.“ (Jak je vidět z použitého výraziva, Amaryllis nejde pro vulgární slovo nikdy moc daleko.)

Když si to celé shrnu, zkrátka si myslím, že obscénní výrazy není dobré po ostatních jen tak házet bez jejich souhlasu. Pro někoho to úplně normálně patří k životu a mají z toho legraci. Pro jiné je za hranicí svobody projevu nejen výkřik „hoří“ v divadle

plném lidí, ale také vulgární projevy před dětmi. Vždy zní lákavěji poetická řeč. Když se o menstruaci mluví jako o měsíccích, nijak lákavě to nezní. Jakmile ji nazveme „kapkou krve na tváři Luny“, rázem získává (přínejmenším pro muže) jistý šarm. Ne nadarmo Francouzky říkají „Avoir ses fleurs rouges“ neboli „Mít rudé květy“.

Člověk by měl říci, co má na srdci, a zároveň přitom dodržovat vlastní soukromé zásady čistoty. V dnešním špinavém světě na téhle čistotě hodně záleží.

Odpadkový koš

Ne nadarmo se říká, že své sousedy nejlépe poznáte, když si prohlédnete obsah jejich odpadkového koše. Takový filosoficky založený šmírák dokáže z odpadků jiných lidí odhalit o jejich životě vše podstatné – vidí, co vyhazují, jak jsou spořiví nebo naopak plýtvaví, co dávají k jídlu dětem a tak. A spousta lidí na světě takovéhle všímavé šmíráky považuje za hledače skutečné, nezpochybnitelné pravdy. Chcete vědět vše o lidském pokolení? Pořádně se prohrabte odpadky! Jenže ono to tak ve skutečnosti není. Archeologové velmi často nacházejí jen zbytky z kuchyní, nic jiného, a z nich se snaží rekonstruovat celou tehdejší společnost. A stejnou metodu využívají někteří autoři i při psaní – snaží se podle odpadků popisovat a posuzovat náš způsob života. Jenže archeologům ve skutečnosti mnohem víc pomůže, když najdou celé město jako Pompeje, než sebevětší počet pozůstatků nádobí a dalších kuchyňských propriet. Když před sebou mají celé město, snáze poznají, co se v něm dělo a jak žili jeho obyvatelé, smetánka i spodina. Kancelář a knihovna, mateřská školka a tančírna, to vše sděluje o lidech více obecně platné pravdy než kuchyňský odpad. Pot a lidskost ženského kláštera je cennější než pot a lidskost bordelů, protože klášter se aspoň nepatrně pojí se snahou o ušlechtilé povznesení lidstva, zatímco bordel, aspoň tedy podle popisů